

Maa- ja metsätalousministeriö

LAUSUNTO

kirjaamo@mmm.fi
marja.lappalainen@mmm.fi

23.11.2015

Dnro 1015/2015

Lausuntopyyntö, Dnro MMM004:00/2014

HALLITUKSEN ESITYS METSÄHALLITUKSEN UDELLEENORGANISOINTIA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Uudistamme Paliskuntain yhdistyksen aiemmissa asiaa koskevissa lausunnoissa ja kannanotossa esiin tuodut huomautukset. Niiden lisäksi toteamme luonnoksesta seuraavaa:

Metsähallituksen liiketoimintaa rajoittavat yhteiskunnalliset velvoitteet otetaan huomioon tulostavoitteiden asettamisen yhteydessä ja metsähallituksen toimintaa koskevat yhteiskunnalliset velvoitteet pyritään pysyttämään ennallaan. Poronhoitolain asettamien velvoitteita poronhoitoalueella on nykyisellään huomioitu ja pyritty toteuttamaan Metsähallituksen ja Paliskuntain yhdistyksen välisillä sopimuksilla neuvottelumenettelyistä sekä Metsähallituksen ja poronhoidon yhteensovittamisesta. Käytännössä yhteensovittamista tehdään Metsähallituksen ja paliskuntien välisissä neuvotteluissa vuosittain sekä lisäksi jatkuvalla yhteydenpidolla alueellisten toimijoiden kesken tarpeen vaatiessa. Yhteensovittamiseen liittyvät kysymykset ovat moninaiset ja yhteydenpito osapuolten välillä jatkuvaa. Asian tarkemmaksi selventämiseksi lausunnon liitteenä on Paliskuntain yhdistyksen ja Metsähallituksen voimassa oleva sopimus yhteistyömenettelyistä poronhoidon ja Metsähallituksen alaan kuuluvien maankäyttökysymysten yhteensovittamisesta poronhoitoalueella (liite 1). Lakiluonnoksessa jää edelleen epäselväksi se, kuka tätä muun muassa metsätaloustoimintaan, luonnonsuojelualueisiin, metsästykseseen, maanmyynteihin ja muiden toimintojen luvituksiin kytkeytyvää käytännön tilanteista kumpuavaa yhteensovittamistyötä jatkossa toteuttaisi poronhoitoalueella. Metsähallituksen liikelaitoskonsernia koskevien yhteiskunnallisten velvoitteiden käytännössä paikallisesti tapahtuva toteutus tulee kirjata osaksi perustettavan valtion metsätalousyhtiön lakisääteisiä velvoitteita. Luonnoksessa jää täysin auki myös se, miten turvataan metsätalouden taseessa olevista alueista sellaiset, jotka ovat erityisen tärkeitä poronhoidon toimintaedellytysten kannalta. Ainoastaan metsätalous oy:lle (lain 4 §:ssä) esitettävä oikeus myöntää luvat poroaidoille tai muille rakennelmille tulee luonnoksessa selväksi (s. 77, 87). Käytännössä yhteensovittamiskysymykset ovat merkittävästi pelkkiä aitalupia moniulotteisemmat (liite 1).

Toiminnan rahoitusta kuvattaessa (s. 8) todetaan, että *"Maksuttomia ovat esimerkiksi porotalouden ja muiden luontaiselinkeinonharjoittajille Lapissa myönnetty erityisoikeuden Metsähallituksen hallinnassa olevien maiden käyttöön..."*. Paliskuntain yhdistys huomauttaa, että poronhoidon oikeudet kuuluvat koko poronhoitoalueelle, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntien alueelle sijoittuvat paliskunnat mukaan lukien. Tämä virhe tulee korjata tekstiin.

Sama virhe toistuu luonnoksen julkisia hallintotehtäviä avaavassa luvussa (s. 44), jossa todetaan *"...eräille Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien muille asukkaille lain nojalla kuuluvista erityisoikeuksista Metsähallituksen alueiden käyttöön porotalouden ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittamista varten"*. Paliskuntain yhdistys muistuttaa, että paliskuntia on ja poronhoitoa harjoitetaan myös Kainuun maakunnassa.

Luvussa *"Saamelaiset"* todetaan Ihmisoikeuskomitean todenneen (s. 11), että *"Alueella aikaisemmin toteutettujen toimenpiteiden vaikutukset tulee ottaa kumulatiivisesti huomioon arvioitaessa vireillä olevan hankkeen vaikutuksia saamelaisten mahdollisuuksiin harjoittaa kulttuuriaan. Lisäksi valtion on punnittava suunnitellun toiminnan hyvät ja huonot puolet."* Tämä tulee ottaa yhteiskunnallisten velvoitteiden hoitamisen lähtökohdaksi koko poronhoitoalueella. Poronhoidon edellytysten turvaamisen arviointi edellyttää väistämättä kumulatiivisten vaikutusten tarkastelua paliskunnittain.

Luonnoksessa esitetään saamelaisten kotiseutualueelle perustettavaksi kuntakohtaiset neuvottelukunnat. Paliskuntain yhdistys toteaa, että Saamelaisten kotiseutualueelle perustettaviin neuvottelukuntiin tulee ehdottomasti nimetä jäseneksi jokaisen saamelaisalueella toimivan paliskunnan poroisäntä. Tätä edellyttää poronhoitolain 53 §. Poroisäntä on poronhoitolain mukainen alueensa poronhoidon virallinen edustaja ja PHL 53 §:n mukaisen neuvotteluvelvoitteen toteuttaja käytännössä. Paliskunnan poroisäntää ei tule ohittaa neuvottelukuntien edustustoa koottaessa. Sama pätee kansallispuistojen ja erämaa-alueiden hoidon ja käytön suunnittelua varten asetettavia yhteistyöelimiä koko poronhoitoalueella. Neuvottelukuntien kokoonpanossa on oltava mukana kullakin alueella asianosaisten paliskuntien poroisännät ja vähintäänkin toiminnasta aiheutuvat kulut on katettava Metsähallituksen toimesta.

Luonnoksen mukaan (s. 23) *"Metsähallituksen hallinnassa olevien metsien käyttörajoitukset, jotka johtuvat laissa määritellyistä yleisistä yhteiskunnallisista tai muista velvoitteista, otettaisiin metsien tuottoarvon määrittämisessä huomioon tasearvoa alentavina tekijöinä"*. Käyttörajoitteiden neuvottelu tulee toteuttaa siten, että yhteiskunnallisten velvoitteiden toteutuksen asianmukaiseen määrittelyyn ja arviointiin pääsevät aidosti osallisiksi tahot, joiden toimintaan asia vaikuttaa. Keskeisin näistä tahoista on poronhoito. Luonnoksessa todetaan (s.39), että *"Kestävyytavoitteiden saavuttamiseksi Metsähallituksen toiminnot olisi suunniteltava ja sovitettava yhteen siten, että ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyysvaatimukset tulevat huomioon otetuiksi kulloinkin käytettävissä olevan parhaan tietämyksen mukaisesti. Metsähallituksessa käytössä nykyisin oleva luonnonvarasuunnittelu olisi tärkein keino edellä tarkoitettujen tavoitteiden yhteensovittamiseksi"*. Paliskuntain yhdistys toteaa, että luonnonvarasuunnittelun prosessien nykykäytäntö ei ole kaikin osin tarkoituksenmukaista ja toimivaa. Luonnonvarasuunnittelun merkityksen korostuminen lakiuudistuksen myötä edellyttää kyseisen suunnitteluprosessin yhdenmukaistamista ja jäntevöittämistä poronhoitoalueella. Luonnonvarasuunnittelun vahvistaminen tulisi toteuttaa yhteiskunnallisista velvoitteista vastaavissa ministeriöissä. Paliskuntien kanssa on järjestettävä PHL:n 53 §:n mukaiset neuvottelut, joissa on pyrittävä löytämään yhteisymmärrys muun muassa paliskunnan alueelle asetettavista hakkuutavoitteista ja maanmuokkaukseen käytännöstä, ennen kuin suunnitelma vahvistetaan. Luonnoksen mukaan luonnonvarasuunnitelmat vahvistettaisiin liikelaitoksen hallituksessa ja suunnitelma olisi Metsähallituksen sisäinen asiakirja, jolloin se ei ole hallintopäätös (s. 52). Tämä tarkoittaa, että Luonnonvarasuunnitelmien laadinnassa heikkoon osaan jäävän asianosaistahon ainoaksi todelliseksi vaikuttamismahdollisuudeksi on jäämässä kansalaisaktivismi. Virallisten vaikuttamiskanavien puuttuminen on omiaan virittämään näkyviä kiistoja toimijoiden välille. Pohtia sopiikin, onko toimintakulttuurin ennakoitavissa olevan muutoksen myötä luvassa uusia metsäsotia sinne, missä metsien käytöllä on konkreettista vaikutusta muiden elinkeinojen toimintaedellytyksiin.

Luonnoksessa (s. 47) todetaan, että *"yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottaminen edellyttää velvoitteiden vaikutusten arvioinnin järjestämistä siten, että velvoitteiden taloudelliset vaikutukset ovat selvästi todettavissa. Tarkoituksena on, että Metsähallituksessa jatketaan taloudellista, ekologista ja sosiaalista kestävyyttä kuvaavien mittareiden käyttöä vaikutusten arvioimiseksi siten kuin siitä palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden asettamisen yhteydessä päätetään. Tarkoituksena on, että tässä pykälässä tarkoitettujen yhteiskunnallisten velvoitteiden taloudellisia, ekologistia ja sosiaalisia vaikutuksia käsitellään tarvittavalla tavalla Metsähallituksen toimintakertomuksessa"*. Paliskuntain yhdistys huomauttaa, että poronhoidolle aiheutuvia taloudellisia menetyksiä ja toiminnallisia ongelmia ei ole

missään vaiheessa tarkasteltu osana valtion metsätaloustoiminnan arviointia. Metsätaloustoimien taloudelliset vaikutuksen poronhoidolle sekä porolaidunten tilan arviointiin tulee ehdottomasti ottaa osaksi tätä tarkastelua. Ajantasaista tutkimustietoa metsätalouden taloudellisesta vaikutuksesta poronhoitoon on saatavilla muun muassa Luonnonvarakeskuksen porotutkimusasemalla.

Luonnoksessa (s. 50) kerrotaan, että *"Metsähallituksen hallituksella on merkittäviä ja kauaskantoisia tehtäviä, jotka koskevat koko Metsähallituksen toimialaa. Hallitus johtaa sekä liiketoimintaa että Metsähallituksen yhteiskunnallisten velvoitteiden toimeenpanoa. Tämä asettaa vaatimuksia hallituksen jäsenten osaamis pohjalle, joka on otettava huomioon hallituksen jäseniä valittaessa"*. Paliskuntain yhdistys vaatii, että hallituksen kokoonpanovaatimuksissa huomioidaan yhteiskunnallisten velvoitteiden asianmukaisuuden arviointiin liittyvä todellinen asiaosaaminen. Metsätaloustoiminnan painopiste on poronhoitoalueella. Niinpä hallituksessa yhteiskunnallisten velvoitteiden arvioinnissa on huomioitava poronhoidon toimintaedellytyksiin liittyvien kysymysten perusteellinen tuntemus. Yhteiskunnallisten velvoitteiden asianmukaisen huomioinnin esittäminen tavoitteena ei riitä, vaan asia on huomioitava myös käytännön toteutuksessa hallitusta ja muita toimielimiä nimettäessä.

18 §:ssä säädettäisiin julkisten hallintotehtävien ratkaisuvallasta. Poronhoidon – ja valtion talousarvioon varattavien petokorvausmäärärahojen tarpeen - näkökulmasta olennaista on, että vahinkoperusteisten poikkeuslupien käsittelyä kyetään nopeuttamaan ja joustavoittamaan riippumatta siitä, minkä viranomaistahon toimeksi asiasta päättäminen on saatettu.

Maa- ja metsätalousministerin tehtävä olisi antaa asetus mmm:n toimialaan tai hallinnonalaan kuuluvista julkisten hallintotehtävien yksikön suoritteiden maksuista. Poronhoidon toimintaedellytysten kannalta olennaista on, että poronhoidon harjoittamisoikeus ymmärretään ikimuistoiseksi nautinta-oikeudeksi, josta ei peritä maksuja.

Laissa valtion metsätalousosakeyhtiöstä 2 §:ssä säädetään luovutusvaltuudesta katsottaisiin metsätalouteen kuuluvaksi oikeus muiden metsäntuotteiden, kuten jäkälän ja kuntan, keräämiseen ja hyödyntämiseen (s. 74). Paliskuntain yhdistys vaatii oikeutta jäkälän keräämiseen rajattavaksi poronhoitoalueen ulkopuoliselle valtion maalle.

Laissa valtion metsätalousosakeyhtiöstä 4 §:ssä säädetään oikeudesta edustaa valtiota tietyissä tapauksissa. Luonnoksessa (s. 76) kirjoitetaan, että *"...Naapurikiinteistön kuulemista edellytetään muun muassa maankäyttö- ja rakennuslaissa myönnettäessä rakennuslupaa asemakaava-alueella ja tehtäessä lain 171 §:ssä tarkoitettua poikkeamispäätöstä. Naapurin kuulemista edellytetään myös muun muassa ennen poroerotusten suorittamista"*. Paliskuntain yhdistys toteaa, että poroerotusten suorittaminen ei edellytä naapurin kuulemista. Poronhoitolain 28 §:ssä säädetään poroerotusten suorittamisesta. PHL 28.3 §:n mukaan poroerotuksesta on ilmoitettava riittävän ajoissa ennakkoon paliskunnan osakkaille, naapuripaliskunnille ja Paliskuntain yhdistykselle. Asialla ei siis ole mitään yhteyttä metsähallituslakiin tai naapurien kuulemisesta säädettyihin MRL:n säädöksiin. Niinpä lause *"Naapurin kuulemista edellytetään myös muun muassa ennen poroerotusten suorittamista"* tulee ehdottomasti poistaa, paikkansapitämättömänä ja mahdollisesti sekaannuksia aiheuttavana, luonnostekstistä (s. 76).

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ao